

jednobuněční zástupci nadříše Eukaryota

- dřívější Protozoa = polyfyletická skupina prvoků (eukaryotických jednobuněčných organismů)
- polyfyletický taxon = jednotlivé skupiny nemají společného předka
- dnešní fylogenetická systematika uznává jen monofyletické taxony = takové, které zahrnují společného předka a všechny jeho potomky
- dle moderního pojetí na základně molekulárních analýz jsou zástupci Eukaryota děleni do 6 (až 8) říší – podrobněji viz přednáška dr. Horsáka
- jednobuněčné zástupce pak najdeme v každé z těchto říší

jednobuněční zástupci nadříše Eukaryota

Opisthokonta: houby, mnohobuněční živočichové, někteří „prvoci“

Amoebozoa: měňavky, hlenky, řada „bičíkovců“ (pohyb hlavně bičíky)

Rhizaria: „bičíkovci“ a kořenonožci (pohyb hlavně panožkami)

? **Excavata**: většinou „bičíkovci“ (např. trypanozomy, diplomonády) a někteří kořenonožci

Archaeplastida: pravé rostliny, zelené řasy, ruduchy a glaukofytní řasy

Chromalveolata: různí „prvoci“ (např. nálevníci, obrněnky, výtrusovci), „řasy“ a „plísně“

1. říše: Opisthokonta - houby, mnohobuněční živočichové, někteří jednobuněční

2. říše: Amoebozoa - měňavkovci

Archamoebae, Mycetozoa – jen na přednášce

Lobosea - lalokonozí

ekto- (hyalinní) a endoplasma (zrnitá)
panožky (pseudopodia) - pohyb, potrava

Gymnamoebia - améby

volně žijící i parazitické druhy (úplavice), sladkovodní, v detritu mezi vodními rostlinami, mořské, půdní, tvoří cysty

Amoeba proteus - měňavka velká – 1 mm, prstovité pseudopodie

Entamoeba histolytica - měňavka úplavičná - tropy, střevní parazit, forma minuta a magna

Mayorella leydii - ostré pseudopodie

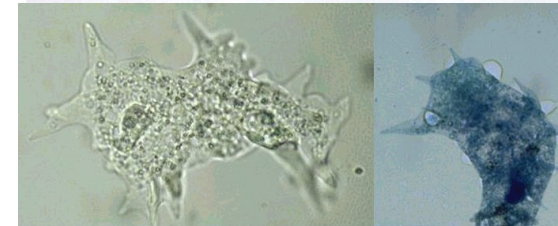
video

Amoeba proteus

Entamoeba histolytica

Mayorella leydii

Testaceolobosia - krytenky

vytvářejí schránky z organického materiálu; se zrnky písku nebo rozsivek

pseudostom

mech, rašelina, sediment

Arcella - štítovka pseudochitinózní schránka

Diffugia - rozlitka schránka z nerostných úlomků (xenosomata)

Nebela - zdoobenka schránka z vápenitých destiček (idiosomata)

Centropyxis - ježenka schránka pseudochitinózní s xenosomaty

3. říše: Rhizaria morfologicky i ekologicky heterogenní skupina kořenonožců a některých bičíkovců, panožky typu filopodia, reticulopodia a axopodia

Filosea (Euglyphida) – nitkonozí - schránkaté i bez schránek, panožky nitkovité - filopodia

Euglypha - křeménka křemičitá idiosomata

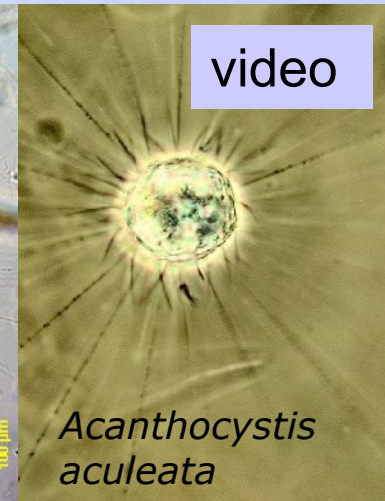

Heliozoa - slunivky

mořští, sladkovodní, planktonní, přisedlí, vakuolizovaná ektoplasma, endoplasma s jedním nebo mnoha jádry, paprscitá axopodia

Actinosphaerium eichhorni - slunivka obecná

Acanthocystis aculeata kulovitá schránky s křemičitými destičkami a osténky

Foraminifera - dírkonošci

mořští, horninotvorní (kambrium), síťovité panožky - reticulopodia, schránky vápenité, z mukopolysacharidů nebo s detritem, 4000 recentních, 30000 fosilních, střídání pohl. a nepohl. generací (metagenese)

Nummulites - penízek 6 cm, fosilní

Globigerina, *Spiroloculina*, *Polystomella*, *Textularia*

Spiroloculina,

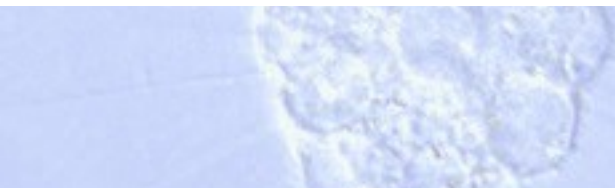
Globigerina

Textularia

Polystomella

Radiolaria - mřížovci

křemičitá schránka je tvořena několika kapsulami, ve vnitřní kapsule z org. látek je endoplasma, mezi kapsulami vakuolizovaná ektoplasma, 1 - více jader, axopodia

Acanthometra, Actinomma, Lithocampe

4. říše: EXCAVATA – většinou bičíkovci a někteří kořenonožci
METAMONADA, PARABASALA, PERCOLOZOA jen na přednášce
EUGLENOZOA

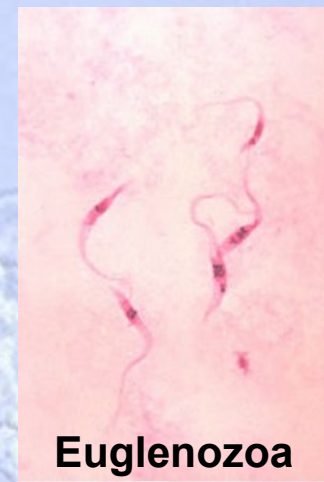
volně žijící krásnoočka a parazitické bičivky

Euglenozoa

Bodonida – na přednášce

Kinetoplastidea - bičivky

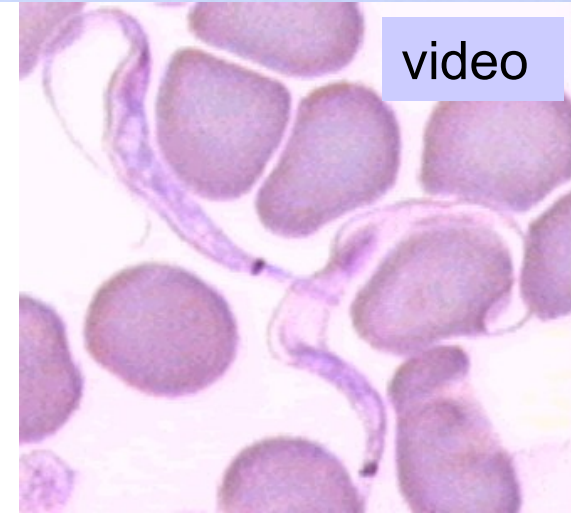
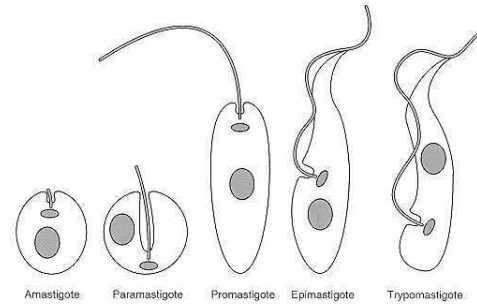
- bičík
- strukturální komplex - kinetoplast - uložen ve velké mitochondrii obsahuje velké množství mimojaderné DNA
- umístěn u báze bičíku

Kinetoplastidea – bičivky

řád: Trypanosomatida - trypanosomy:

amastigotní, promastigotní, epimastigotní a trypomastigotní

video

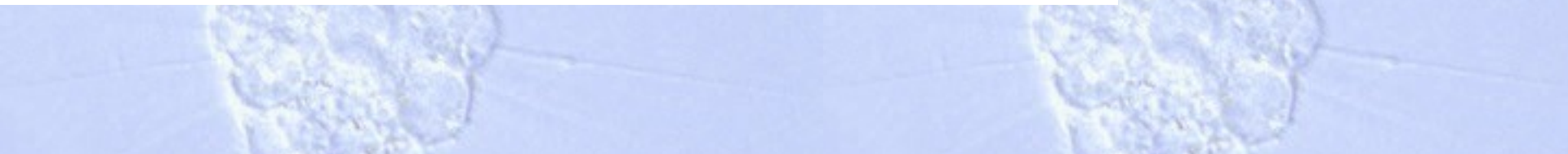
Trypanosoma brucei gambiense - trypanozóma spavičná spavá nemoc - mírná forma (rezervoár prase); 1. lymfatický systém, 2. krev. Africká trypanosomiáza - přenos inokulací, vektor moucha r. *Glossina palpalis* (Glossinidae), západní a centrální Afrika

Trypanosoma brucei rhodesiense - trypanozóma rhodézská spavá nemoc - těžká forma, vektor *G. morsitans*, (rezervoár antilopa), východní Afrika

Trypanosoma brucei brucei - trypanozóma dobytčí onemocnění Nagana hovězího dobytka

Glossina morsitans

Trypanosoma equiperdum - trypanozóma koňská

spavá nemoc koní, mimovektorový přenos pohlavním stykem, střední Evropa po II. sv. válce

Trypanosoma cruzi - trypanozóma americká

Chagasova nemoc, přenos krevsající ploščicí rodu *Triatoma* (čel. Reduviidae), kontaminací z výkalů při sání

rezervoár - drobní savci

Leishmania tropica – ničivka kožní, suché kožní vředy, rezervoár pes

Leishmania donovani – ničivka útrobní, nákazy vnitřních orgánů – „kala azar“ – černá nemoc

5. říše: Archaeplastida

pravé rostliny, zelené řasy, ruduchy
a glaukofylní řasy

6. říše: Chromalveolata

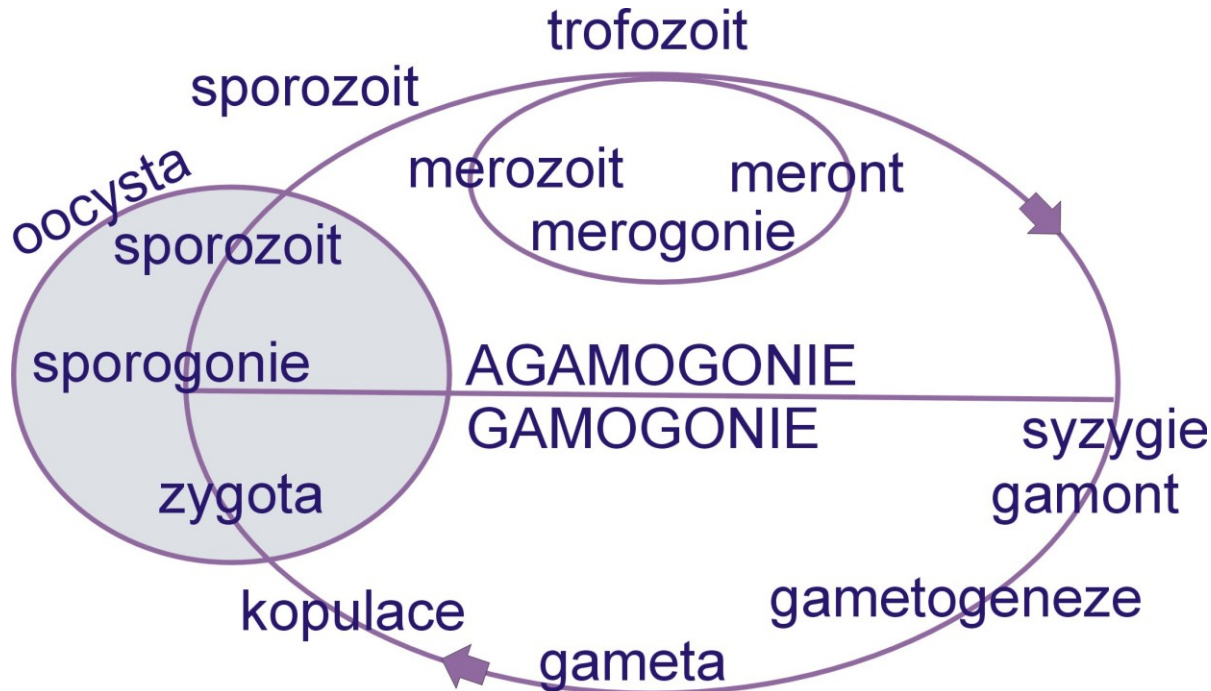
Opalozoa } viz přednáška
Dinozoa }

6. říše: Chromalveolata

Apicomplexa - výtrusovci

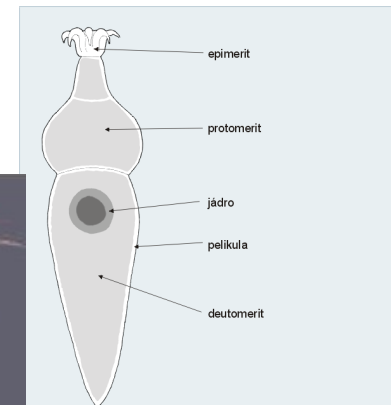
parazitičtí, apikální komplex organel u invazních stádií - sporozoitů a merozoitů

Gregarinidea - hromadinky

Gregarina blattarum - hromadinka švábí:

spóra, sporozoiti, trofozoit, syzygie, gamont, gamety, zygota, oocysta

Gregarina
stavba buňky gregariny

(podle Laverack - Dando 1987, upraveno)

Coccidea - kokcidie

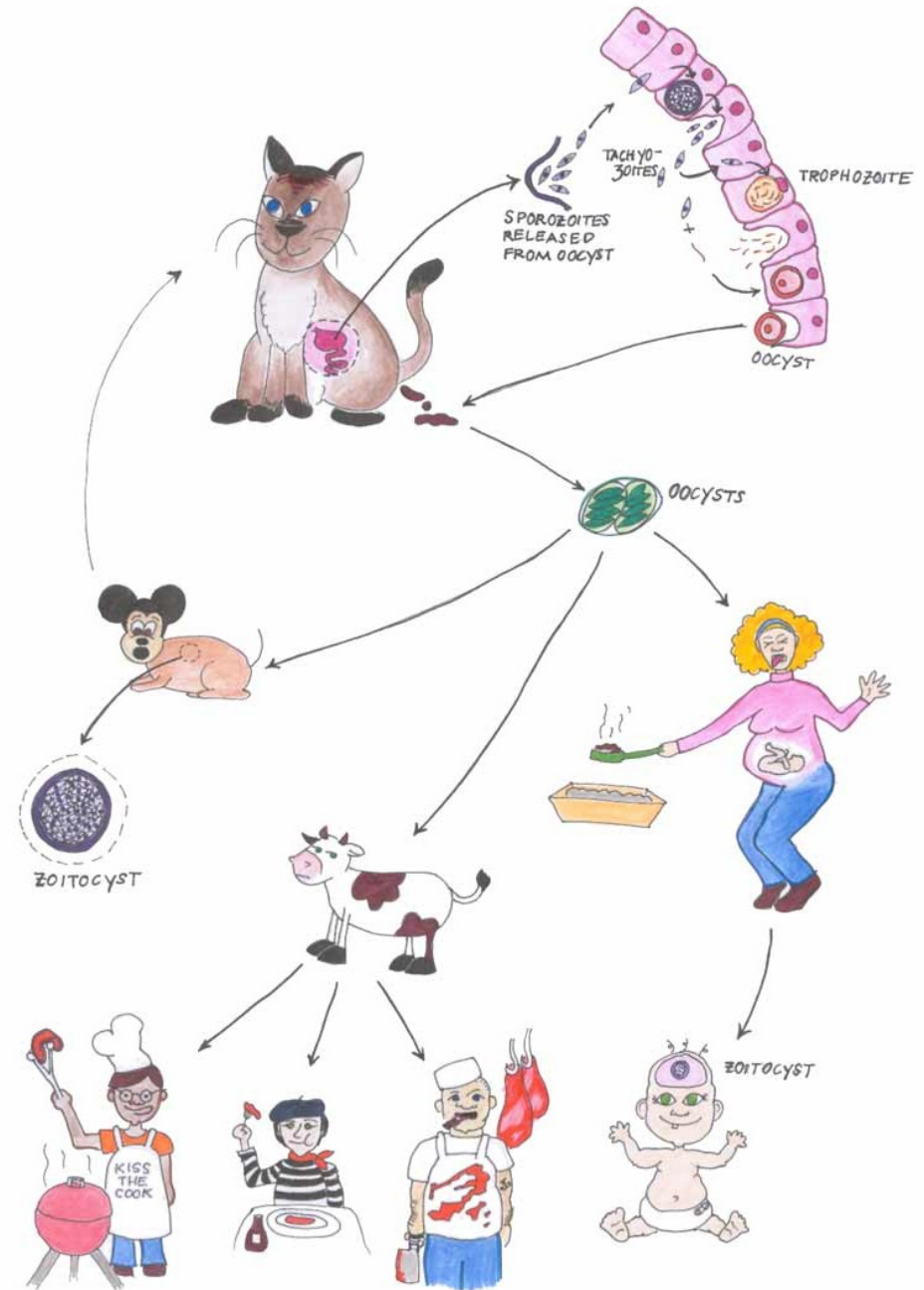
nitrobuněční
paraziti, mono
nebo heteroxenní,
bez stádia
trofozoita

Eimeria stiedae - kokcidie jaterní

jaterní kokcidióza
zajíců a králíků -
invazní stádia
(sporozoiti)
napadají buňky
epitelu žlučových
kanálků v játrech

Toxoplasma gondii - kokcidie kočičí

v pohlavní fázi je v
kočkovitých
šelmách ⇒ oocysty
⇒ teplokrevný
obratlovec i člověk
onemocnění očí,
mozku,
kongenitální přenos

Malárie (ze staroitalského mala aria = špatný vzduch) - epidemické onemocnění v oblasti tropů, subtropů a Středozeří.

Plasmodium malarie - zimnička čtvrtodenní

malarické záchvaty po 72 hodinách

Plasmodium vivax - zimnička třetidenní

záchvaty po 48 hodinách

Plasmodium falciparum - zimnička tropická

záchvaty nepravidelné, rezistentní vůči chemoterapeutikům, dnes více než 200 mil. lidí

